

Пролетарі всіх країн, єднатесь!

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“ № 4.

ГР. ПАЛАМАР

**Капітал,
колоніяльні народи
і большевизм**

КИЇВ — ВІДЕНЬ

1 9 2 0

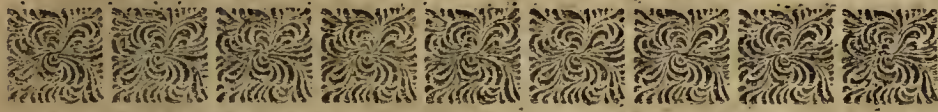
ГР. ПАЛАМАР

КАПІТАЛ,
КОЛОНІЯЛЬНІ НАРОДИ
І БОЛЬШЕВИЗМ

КИЇВ — ВІДЕНЬ

1 9 2 0

Характерні прикмети новітнього капіталу — це його імперіялізм, його експанзивність. В своїй експанзивності він є заборчий, а в своїй заборчості він є брутальний, насильний. Історія капіталізму вчить нас, що шляхи, куди котилося колесо капіталу, покриті трупами, политі кровю і сльозами. Де тільки втискувався капітал, там ішли за ним насильство, розбій, гніт, розуміється під прапором несення європейської культури і християнської віри.

*Terzswallding
Raid. D. 1910*

В який закуток земної кулі не глянемо, там побачимо, як хрест ішов попереду капіталу, благословляючи морди, насильства, визиск, рабунки і всякі інші страхиття з альбому капіталістичного ладу.

*Висвітлені
Людська*

Киньмо оком на де-які факти.

Хто з нас у своїй молодості не захоплювався оповіданнями про нещасні індієські племена Америки? Хто з нас у фантазії не стискав в руках томагавка, щоб скальпувати черепи червоних, хто з нас, начитавшись цієї обридливої лектури, не мріяв втікати в американські відвічні ліси, або прерії, щоб полювати на червону людину?

Насильство

Європейський капітал, якого носителями були білі, промоцуючи собі шляхи в Америку,

мордував, палив, різав, грабував, насилував, розбивав так довго, аж винищив до щенту нещасні індійські племена, а опісля ті бандитські злочинні катування представляв у сфабрикованій для молодіжи лектурі, як найгуманніші подвиги європейської культури, затроюючи нею наші мозки.

А історія обернення Африки в колонію європейського капіталу? Це одна страшна трагедія чорної людини, яку християнсько-європейська культура кинула в кайдани рабства і згноїла нею плянтації цього материка і Америки. Дорогу в нетри Африки, в Конго, Камерун, в область джерел ріки Нілю і и., пробито на наших очах по трупах, насильствах і звірячих злочинах на тубольчій чорній людності, під прапором „наукових“ експедицій.

А яка доля північної Африки, котра в історії людської культури так велику грала ролю? Гляньмо на Єгипт, Тріполіс, Туніс, Альжир, Марокко і и. Ми побачимо там за останні десятки літ безпереривні бунти, повстання, війни, карні експедиції проти тубольців, що розпучливо боролися і боряться з розбишацьким європейським капіталом, який ніс їм всі блага капіталістичної неволі.

Похід імперіялістичного капіталу на континент Азії не менше кровавий, не менше розбійничий і злочинний. Він ішов там двома шляхами: північним і південним. Північний

шлях репрезентований капіталом російської імперії, що в своїй немаскованій брутальності роздав десятки народів Кавказу, перейшов огнем Туркестан і почав робити криваві експерименти в Персії. Російський капітал поглинув багато народів Сибіру, накинув свої сіті на Монголію і кривавим походом через Манджурію дійшов до Тихого Океану, де стрінув свого небезпечного конкурента, японський імперіялізм.

Південний шлях репрезентований головно імперіялістичним капіталом Англії, який на дорозі своєї експанзії стрінув дуже небезпечного конкурента в імперіялізмі німецьким і російським, а головно німецьким. Стрічу цих двох імперіялістичних капіталів на азійським континенті мусіло заплатити людство морем крові в світовій війні. В тисках цих капіталів літами гинув турецький народ, страдав перський, арабський та інші народи Ісляму. Найбільшу однак мартирольою перебули під кулаком англійського імперіялізму народи індійського півострова. Він своєю нечувано вирафінованою штукаю правління безпощадно давив і грабив 300 мільйонів мешканців цього нещасного півострова, якого рештки колишньої велитенської культури до нинішнього дня огортають нас подивом. Ця країна діамантів і чуми, діамантів для бандитських чужих наїздників, а чуми для своїх визискуваних і доптаних

народів, стала основою і джерелом цілого світового панування імперіялістичної Англії.

Ця сама доля стрінула всі другі племена і народи південного азійського континенту, всі вони стали погноєм для так званої європейської культури. Навіть оточений хінським муром народ-велит, Китайці, не устоялися перед невстриманим походом капіталу, а стали для його побоевищем і мимо своєї чисельности і старої культури не можуть визволитися від його утиску і визиску.

Одиноким народом Азії і взагалі народом світа, що не належить до білої раси імперіялістичного капіталу, а який не уляг його розбоєві, є японський народ. Це сталося тільки завдяки тому, що він зумів з'абсорбувати в себе європейську капіталістичну культуру з усіма її добрими і злими сторонами, та опертися на ці самі засоби боротьби, експлуатації та панування, що й європейські капіталістичні народи, і тому він був в силі з одної сторони оборонитися перед заливом світового капіталу з усіма його наслідками, а з другої, він сам прийняв усі прикмети імперіялістичного народу.

Так отже імперіялістичний капітал наче павутинням обснував цілий світ, висмоктав усі країни економічно, а політично зробив гельотами-рабами усі ці народи світа, які в силу чи то історичних, чи географічних, чи економічних обставин не мали щастя стати

носіями капіталу, стати імперіялістичними народами.

Це до глибокої суті імперіялістичного капіталу вже належить, що він, щоб могли зрости і розвиватися, мусить гнобити і визискувати на всі сторони. Як хижий, дикий звірь для власного існування, розвою, набирання сил до дальшої боротьби, він нищить, пожирає і сіє пострах між иншими слабшими звірятами даної околиці, так і хижий капітал, куди тільки впаде, там наводить жах, приносить неволю, оставляє трупи, кров, сльози. І для того, щоб визволити людину, племена, народи і взагалі ціле людство з ярма та зі всіх страхіть розбишацького капіталу, треба за всяку ціну цей капітал знищити, треба знищити цілий соціально-політичний лад, на яким оперте панування капіталу, а завести новий лад, лад повної справедливости, волі та свободи — лад соціалізму; де нема гноблених і гноблячих, визискуваних і визискувачів.

Боротьба за знищення капіталу вже почалася.

Початок, так сказати-б, сумерку богів капіталістичного ладу положила світова війна. Вона завдала йому смертельний удар, бо вона загнала людство в безвихідне положення страшної нужди і голоду, з якого може його вивести тільки соціалізм.

Світова війна повстала з конкуренційної боротьби поодиноких імперіялістичних держав, чи двох великих груп цих держав, Англії і Німеччини, за здобуття нових ринків, т. є. із боротьби за право гноблення і експлуатування чужих народів. В цій безпримірній війні зникнула Німеччина і її союзний блок із арени конкуренційної боротьби, а побідником осталася Англія зі своїм блоком, то значить, вона дістала зовсім вільну руку в володінню і експлуатації своїх колоній. Англія отже є нині головною представницею войовничого, активного імперіялістичного капіталу (Сполучені Держави Америки знова замкнулися в своїх границях), а коло неї групуються інші поменші імперіялістичні держави, які відогривають вже другорядну роль.

Але в світовій війні, крім мілітарних центральних монархій, зникла і деспотична, напів февдальна, російська імперія — тюрма свого і десятків чужих народів — а на її руїнах повстала нова Росія, Росія не царів а трудових мас, над якою побідно повіває прапор соціалізму. Це перша в історії людства велитенська соціалістична держава — зовсім реальна, не утопійна але науково обґрунтована, оперта на матеріальних основах, витворених усім дотеперішнім розвитком капіталізму. Вона скасувала приватну власність на всякі засоби продукції, вона знищила

буржуазію і рештки фєвдалів, вона через усунення клясовости змїряє до рівности усіх людей, одним словом, вона знищивши капіталістичний лад і практично здійснюючи соціалізм, дала початок до остаточної боротьби трудових мас усього світу за повне визволення людства зі страшного ярма розбишацького капіталу.

Панування імперіялістичного капіталу наближається до кінця. Він це чує і в цім почуттю свого кінця розпучливо боронить свої позиції.

Англія, як головна представниця імперіялістичного капіталу, що опанувала і висмоктує пів світа, веде перед у цій боротьбі і уживає всяких зусиль, щоб роздавити своїх страшних, непримиримих ворогів, соціалістичну Росію і Україну, які вивісили прапор визволення всіх трудящих і всіх поневолених, чим завдають смертельний удар світовому пануванню Англії, а тим самим і світовому пануванню імперіялістичного капіталу. Між цими двома силами — між соціалістичними республіками і імперіялістичною Англією — почалася страшна боротьба, боротьба не на життя а на смерть, бо примирення між ними, подібно як між двома силами природи — водою і вогнем — бути не може, бо вони опираються і виростають із принципів, які допросту взаємно себе виключають.

В боротьбі цій мобілізує одна сторона усі реакційні сили світа, а друга звертається

до визискуваних і поневолених мас і народів, та взиває їх скинути кайдани капіталу, що віками давили і кривавили їх.

Колонії є ахілевою п'ятою, але одночасно і джерелом буйного розвитку імперіялістичного капіталу; з них висмоктує він усі життєві соки та черпає свої сили. Без них він був би худим, дрантивим, безсилим як кволе сотворіння, якому не дають відповідної поживи. Це можна бачити на цілому ряді більших або менших капіталістичних європейських держав, що не мають своїх колоній; в них капітал панує справді, експлуатує і визискує, але його панування і експлуатація обмежується тільки на трудовий люд внутрішнього ринку, однак він не має сили і засобів вийти поза межі своєї держави і гнобити та визискувати чужі народи: він задихується сам в собі, він животіє і не йде тим темпом розвою, яким повинен іти силою своєї природи. І тому не дивниця, що навіть найменші капіталістичні держави мріють і змагаються о свої колонії, щоб придбати свіжого життєвого соку для свого капіталу.

На це явище капіталістичної доби звернула головну увагу соціялістична Росія з самого початку свого існування. Вона, зразу освободивши свої колоніяльні народи, брутално гноблені царатом, вибрала для успішного переведення боротьби з своїм смер-

тельним ворогом, імперіялістичним капіталом і капіталом взагалі, цю його слабу сторону — колонії. Для неї стало зовсім ясним, що визволити колонії і їх народи з рухихацького капіталу, значить увільнити ці автохтонні народи з тяжкого ярма, зробити їх панамі їхньої землі, а разом позбавити капітал найважнішого джерела життя і засудити його попросту на смерть. Викинути капітал з його колоній означає викликати в цілій капіталістичній машинерії так страшне замішання, а в капіталістичному суспільстві так страшну соціальною кризу, що їх закінченням мусіла би бути тільки світова революція, а вислідом її новий суспільний лад, лад соціалістичний.

Отже боротьба за визволення колоніальних народів, це ні менше ні більше, як при-спіщення світової революції, в якій згорить капіталістичний лад, лад визиску й неволі, а народиться новий лад — свободи й соціальної справедливости.

В цім якраз життєво заінтересовані соціалістичні республіки, Росія і Україна, і вони ведуть цю боротьбу з великою інтензивністю.

Боротьба за визволення колоніальних народів звернена головно проти Англії, бо вона, яко чисто колоніальна держава, взяла під ноги пів світа і по зникненню її могучих і небезпечних конкурентів, Німеччини і Росії, стала майже виключною представ-

ницею і авангардою войовничого імперіялістичного капіталу. Смертельну небезпеку цієї боротьби Англія пізнала дуже скоро і по перших невдачних змаганнях здавити більшовизм оружною силою світової й російської реакції, старається за порадою соціаліста - оппортуніста Гендерсона (це характерне!) не дражнити більшовиків, не вживати оружною боротьби проти них, перестати втручатися у внутрішні справи більшовицької Росії й України, шукати з ними згоди, в надії, що більшовики за це припинять боротьбу за визволення колоній.

Але цієї боротьби притишити пролетарський уряд власновільно не може, бо це значило би припинити біг ідей, які огорнули цілий світ і уступити з поля бою перед капіталом, оставляючи йому вільну руку в дальшій розвитку, гноблення і визиску.

Боротьба йде, за будучність людського роду взагалі.

Представити докладно організації цієї боротьби дуже важко, через брак автентичних матеріалів, а робити висновки з явищ і подій, які тепер бачимо в колоніях, теж не легко, бо вони є вже наслідками цієї організаційної роботи. Але мимо цього вістки, які продираються до газет, все ж таки дають нам змогу кинути деяке світло на цю організацію.

Боротьба звернена в першій мірі на південний, сумежний з совітською Росією азійський суходіл, який лежить у сфері експлуатації англійського капіталу і заселений майже виключно народами Ісляму. Про організацію цієї боротьби інформує нас „Times“ (з грудня 1919 р.). Він пише, що в Москві при „Східнім департаменті комісаріату закордонних справ“, утворилася магомеданська фракція: „Ліга для визволення Ісляму“. Ліга ця дістає від совітського уряду 5 мільонів рублів в золоті підмоги, для викликування й переводження повстань магомеданських народів проти європейської влади. Щоб скрити свої бунтарські тенденції, вона прийняла назву „Ліги охорони Ісляму“. Метою її має бути ведення усної і писемної пропаганди, як також моральна й матеріальна підмога всіх існуючих організацій, що йдуть до цих самих цілей, що й Ліга.

Ліга приймає репрезентації всіх народів Ісляму без виїмку.

До Ліги приступили ось які організації:

- 1) Народовці Єгипту.
- 2) Народовці Турції.
- 3) Партія „Єдності й Поступу“.
- 4) Народовці Індії.
- 5) Патріоти Афганістану.
- 6) Союз магомедан Кавказу.

7) Конгрес магомедан Росії.

8) Ліга народів Персії.

Головний осідок Центрального Виконавчого Комітету Ліги є в Москві, а на чолі його стоять такі визначні магомедани як Акчураєв, Гаджев, Мерджімеком і н., які працюють разом з Караганом, Бравіном, Вознесенським і іншими большевиками.

Для улегшення поширення роботи Ліги на різні краї, вона утворила два підкомітети: перший, „Центральний Східний Комітет“, має нагляд над усіма організаціями в Персії, Закавказю, Анатолії, Туркестані, Афганістані і Індіях і має свій головний осідок в штабі військ Мустафи-Кемаль-Паші; другий, „Центральний Європейський Комітет“, має свій осідок в Берліні і веде пропаганду в Європі, Єгипті, Європейській Турції і т. д.

Ліга постановила видавати орган на перським, арабським, турецьким і татарським язиках і в цілях пропаганди роздавати його безплатно.

Отже з Москви, з цього революційного світового центра йдуть нитки большевицької агітації і пропаганди до різних народів Азії, що за всяку ціну змагаються визволитися з ярма європейського імперіялістичного капіталу.

Пропаганду ведуть місії, потворені з різних національних секцій, а на чолі місій стоять люде, вишколені в соціалістич-

них науках і докладно обізнані з засадами радянської системи. Таким місіям дається до вжитку цілі поїзди, наповнені пропагандною літературою, яку поширюватиметься серед тубольчої людности. Недавно писала одна зі швайцарських газет (Gazette de Lausanne), що вона довідується з віродостойних джерел, що спеціальний поїзд з 120 особами, заосмотреними в відповідні фонди, вибирається з Москви до Афганістану, щоб звідсіль увійти в безпосередні зносини з Індією. Поїзд наладований кількома мільонами томів і пропагандних брошур.

Але не лише висилається місії до колоніальних народів в цілях большевицької пропаганди, до них висилається і большевицьких інструкторів для організування і підготовки оружних повстань. Про це натякає Радек в розмові з одним англійським кореспондентом. Він говорить, що „ми можемо висилати до східних народів офіцерів, як інструкторів — офіцерів не старої школи — але людей своєї власної школи, головно інструкторів для артилерії, які давніше були металювцями в путиловських заводах. Ці найкращі робітники Росії мають потрібне математичне знання, щоби підготувити першорядних артилерійських офіцерів. Ми можемо вислати і технічних експертів та закладати фабрики вибухових матеріалів і арсенали. Десять дібраних людей, висланих на Схід.

ривняється після нашого дволітнього досвіду, одному експедиційному корпусові."

Інтензивність большевицької агітації і пропаганди серед колоніяльних народів Азії сильно зросла, коли червоним арміям вдалося остаточно опанувати Туркестан і посунутися до границі Персії, а цим самим стрінутися безпосередно зі сферою впливу Англії. З Туркестану зроблено важний осередок большевицької агітації; в Ташкенті утворили большевицькі влади 50 шкіл пропаганди. По скінченню цих шкіл, в яких звертається головну увагу на знання східних мов, агітатори висилаються до Індії, Китаю й усіх магомеданських країв. В Туркестані розвинено надзвичайно енергічну акцію на Афганістан, де большевицькі і повстанчі війська заняли після англійських газет міста Герат і Кабуль. Взагалі цілий Афганістан підмінований і Англія дрожить о Індію, яка з ним сумежна. Ситуація настільки характерна для відносин в Індії, що в Кабулі сидить навіть большевицька місія, в яку входить, крім інших, Махендра Пратап Синг, який називає себе головою тимчасового індійського уряду. Англіїців огортає страх, що большевикам вдасться наклонити еміра Афганів до походу на Індію і коли він буде розбитий, тоді серед анархії, що повстане в Афганістані, народиться там радянська республіка, а ця стане базою широко організованої пропаганди в північній

Індії, якої утрачення не дасться довше повстримати.

Під впливом так небезпечного сусідства, в самій Індії вариться й клекоче. Революційний, визвольний рух, який на протязі усього панування Англії ніколи там не вигасав, прибрав тепер великанські форми. Бунти, атентати на високих англійських урядовців, заворушення, а передовсім великі страйки фабричних і портових робітників, підкопують повільно але систематично позицію англійського імперіялізму і, здається, не далекий час, коли на Індії заломиться ціле світове панування Англії.

Не менше поширений революційний рух і в Персії. Під впливом большевицької агітації почалися оружні повстання, а перські повстанці заприсягли не складати зброї так довго, доки остаточно не проженуть зі своєї землі Англійців. Населення стоїть по стороні повстанців.

Найбільш різькі і рішучі форми прийняв визвольний рух в Турції, яка, сміло можна сказати, станула на чоло магомеданських народів, що рвуться скинути ярмо англійського імперіялізму.

Турція у світовій війні поділила долю своїх союзників, центральних держав: її розбито й роздоптано. На турецького трупа кинулись кровожадні європейські шакалі, імперіялістичні держави-побідники, зі заміром

розірвати його на куски. Але це оживило його. Турецький народ під впливом нових ідей, ідей вольности й свободи всього людства, які несла йому революція російська і українська, отрясся з мертвеччини й став до бою зі своїми європейськими катами. Провід взяла в руки знову партія „Єдности і Поступу“ т. є: молодотурки, яких по нещасно скінченій війні було з прокляттям вигнано й усунено з публичного життя. Передові мужі партії Мустафа-Кемаль і Енвер Паша зорганізували недобитків давніх військ і розпочали воєнну акцію проти коаліції в Малій Азії. Енвер Паша, згортувавши коло себе 40.000 війська, оперся сильною ногою в Азербейджані і Дагестані та злучився, як це заявив Радек, через Ташкент і Каспійське Море з большевиками. Мустафа Кемаль, який виявив живу діяльність в Анатолії, стоїть в живих зносинах з Енвер Пашою, а через його з совітським урядом в Москві, який, як запевняють турецькі націоналісти, після газетних вісток з Константинополя, утворив спеціальні полки із турецьких полонених в Росії, що мають становити кадри червоних армій у краях Ісламу. Турецькі комуністи працюють на спілку з націоналістами. Наслідок цієї діяльності турецьких комуністів і націоналістів такий, що Мала Азія стоїть на вулькані, а Константинополь є зовсім відтятий від азій-

ського материка, бо Англіїці зі страху перед повстанцями спалили міст на Босфорі.

Ще більші наслідки цієї акції показалися в Мезопотамії і Сирії, де Араби, звели цілий ряд боїв з Англіїцями, скликали конгрес до Дамаску, де й проголосили незалежність великої арабської держави.

З Малої Азії перекинувся визвольний рух і на музулмаґські народи Африки.

Немилосердно давлений і експлуатований англійським капіталом Египт був усе в революційній горячці і цілим рядом атенатів та повстань протестував проти англійського ярма. Тепер визвольний рух прийняв надзвичайно грізні форми для Англії, а останнім його актом було проголошення незалежності Египту. Це повело до дальших утисків і заведення виїмкового стану. Капітал иншої розвязки соціально-політичних і національних питань не знає.

З Египту революційний рух поширився на Судан, де після відомостей з Москви розгорілося повстання проти Англіїців, а народне зібрання мало проголосити незалежність Судану.

Європейський і імперіялістичний капітал загрожений і в Тріполісі, Тунісі, Альжирі, Марокко, де працюють над визволенням цих колоній італійські, еспанські й французькі комуністи та колоніяльні жовніри, що кровавились на полях Франції за інтереси

розбійничого європейського капіталу, а тепер, навчившись чимало в Європі, повернули домів і борються даліше, але не в інтересах гнобителів, а в інтересах свого гнобленого народу.

Революційний рух не проминув і південної Африки, де по газетним вісткам, проголошено вже радянську республіку.

Велику увагу звернув совітський уряд на большевицьку пропаганду в середній і східній Азії, щоб вирвати ці країни з кігтів європейсько-американсько-японського імперіялізму.

В Хіві і Бухарі працює місія Ліяна, де заключено навіть тайний договір. Монголія і Манджурія стоять під повним впливом большевицьких агітаторів, а Китай, де на чолі революційного руху стоїть старий, випробований революціонер Сун-Ят-Сен, який є в сталих зносинах з Леніном і Троцьким, має бути під революцію зовсім готовий.

Важну роль в боротьбі проти японського імперіялістичного капіталу відіграє Корея. Там повстання, бунти, вбивства японських салдат тубольчою людністю не устають. В Росії утворився народний корейський союз для викликання революції і увільнення краю від Японців. Корейські революціонери борються в рядах червоної армії. В Кореї і на Сибіру заложено багато большевицьких пропагандних шкіл, де коло

30.000 японських салдат, головно сільської бідноти, має вчитися основ радянської системи, щоб їх опісля пропагувати в своїм краю.

Найкращим показчиком поширення революційного большевицького руху на Сході Азії та його небезпеки для японського імперіялізму, може послужити факт, що японський уряд вислав свої війська до Східного Сибіру, розпочав офензиву проти большевників, щоб зайняти полосу краю по Амур, в крові втопити там большевицький рух, як це робить у себе дома, і цим способом відгородити себе від пожежі, яка грозить полум'ям обхопити нову капіталістичну японську будівлю, спалити її, а на її місце виставити новий гарний будинок соціалістичного ладу.

Так отже з наведених фактів і подій бачимо, що цілий колоніальний світ, стиснений кліщами імперіялістичного світового капіталу, а головно англійського, підважений уже в своїх основах невсипучою, невстриманою агітацією і пропагандою совітського російського й українського уряду. Під впливом цієї пропаганди виснажені й вимучені світовим імперіялізмом колоніальні народи рвуть свої кайдани і завдають смертельний удар своєму ворогові, що виріс, розвинувся і набрав непомірних експлуататорських сил на їхній крові, і цим способом помагають у боротьбі світовому пролетаріатові, що не

менше стогне в тисках капіталу, скинути прокляте ярмо свого спільного тиобителя. І хай тисячу разів виклинають під напором Англії найвищі магомеданські архієреї (шеїк-уль-іслам) большевизм в Константинополі і Каїрі, хай голосами аж під саме небо виють газетні світові буржуазні собаки, що християнський світ у небезпечі, що європейська культура й цивілізація, несена з такою „посвятою“ і труднощами в колонії, у найвищій степені загрожена, що загрожена навіть Європа, яку заллють варвари й дикуни Сходу, то ці викляття й виття нікого не зворушать. Капіталістична культура Європи, якою пишається буржуазний світ, насичена кровю і сльозами мучених, катованих і визискуваних народів і трудових мас усього світу, хай пропадає, — за нею, крім експлуататорів, ніхто сльози проливати не буде, бо кожний знає, що на її місце повстане нова культура, культура пролетарська, витворена вільними народами, в вільних взаєминах і в братній любові до себе, а така культура буде найвищим щастям людства!

З друкарні Ігн. Штайнмана, т. з о. п., Відень, ІХ.

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“

органу Закордонного Комітету
Української Комуністичної Партії.

Досіль видано:

- № 1. **В. Винниченко**: Всесвітня революція. Відень, 1920, 16^о, 16 стор.
- № 2. **В. Винниченко**: Українська державність. (друкується.)
- № 3. **В. Левинський**: Соціалістична революція і Україна (друкується.)
- № 4. **Г. Паламар**: Капітал, колоніальні народи і більшовизм. Київ—Відень, 1920, 16^о, 24 стор.
- № 5. **М. Шаповал**: Інтелектуалізм і пролетаріат. (друкується.)

.....

Замовлення посилати на адресу адміністрації
„Nowa Doba“, Wien, VII. Burggasse 2.

